

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

ILLÜSTRERAD TIDNING

IDUN

GRUNDLAGD AF FRITHIOF HELLBERG

FÖR KVINNAN OCH HEMMET

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE: JOHAN NORDLING.

På Carin Scholander's Åttioårsdag.

“DEN GUDARNA ÄLSKA dör ung, heter det. Och sanning ligger i de orden. Men när man ser en sådan gammal kvinna som Carin Scholander, vid andlig och lekamlig hälsa, i kretsen af barn och barnbarn, som i hänsynfull kärlek samlas omkring henne, då förstår man, att dem gudarna älska högst, dem skänka de en sådan ålderdom som hennes.”

Så ungefär föll orden i den mera utförliga lefnadsteckning, som Idun ägnade professorskan Scholander vid tiden för hennes 70-årsdag. Sedan dess har ännu ett decennium lagts till detta vackra, rika och harmoniska lif, ett decennium af år, men ingalunda af ålderstyngd, skröplighet eller bräckt själskraft. Carin Scholanders ovanligt klara intelligens och träffsäkra omdöme, hennes starka rättfärdighets-känsla, som i alla tider bevarat henne från ensidighet, trängsynthet och småsinne, göra sig ännu så kraftigt gällande, att ett samtal med henne alltid blir rikt gifvande för hennes interlokutör. Den logiska reda och klarhet, med hvilken hon följer grundtanken i ett resonemang, den kun-

1. FRU CARIN SCHOLANDER PÅ 80-ÅRSDAGEN DEN 21 OKTOBER 1910. FOTO FÖR IDUN AF HOFFOTOGRAF A. BLOMBERG.

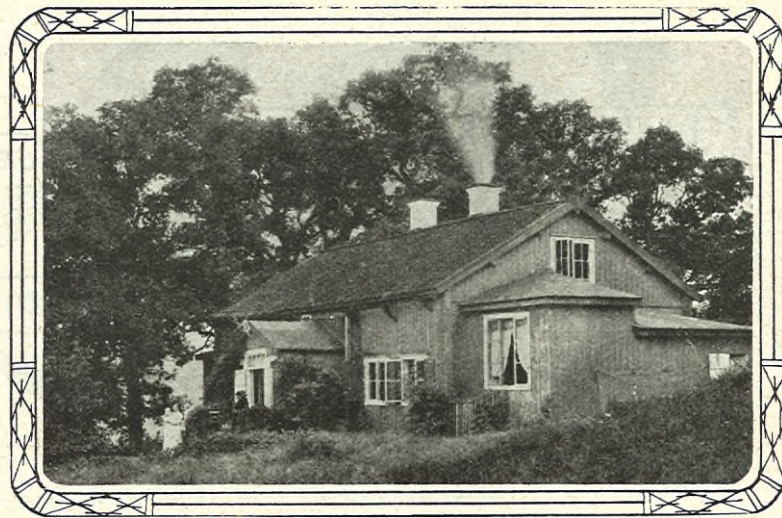
2. GRUPPBILD AF DEN SCHOLANDERSKA FAMILJEN FRÅN ÅR 1877.

1. Professor F. W. Scholander (död 1881). 2. Fru Carin Scholander, f. Nyström. 3. Yngste sonen Torkel Scholander. 4. Yngsta dottern Anna Scholander, numera fru Boberg. 5. Äldste sonen Erik Scholander (död 1899). 6. Andre sonen Göran Scholander (död 1882). 7. Tredje sonen Sven Scholander. 8. Andra dottern Ellen Scholander, numera fru Kronberg. 9. Äldsta dottern Maria Scholander, numera fru Hedlund.

skap och den mångsidighet i synpunkter, som hon besitter i dagens frågor, göra, att man har intryck af att tala med en mycket yngre person. Af det schema man blifvit van att uppställa för begreppet 80-åring igen finner man ej hos henne någon väsentlig bestämning. Därtill kommer som en alldeles särskild charm en erfarenhet och ett minne af utvecklingen, hvilka sträcka sig öfver mer än ett halft århundrade. Det är ett synnerligen intressant stycke kulturhistoria, som genom hennes skildringar och berättelser upprullas — bilder åt hvilka hon förmår gifva en lefvande åskådighet. Och rik är i sanning hennes minnens skattkammare. Att bort från nutidens hetsigt jäktande lif, ifrån alla dess stora och små frågor under hennes ledning göra en vandring därinne kännes ljust befriande. Det är bilder från samhälls- och hemlif, dels under hennes barndom och första ungdom i föräldrarnas, hofintendenten Nyströms och hans makas, hus, dels från den 30-årsperiod, som omfattar hennes äktenskap med *Fredrik Wilhelm Scholander*, och då hon förde spiran i ett hem, som var en centralpunkt för dåtidens konstnärliga och litterära stormän, ett hem där, som en minnes-tecknare yttrat, "trefnaden redan berodde på läget (konstakademien) och den konstnärliga utstyrelsen, men allra mest på den hjärtlighet, det spirituella lif och den gnistrande kvickhet, som här utvecklades af inbyggarna själfva." Det var här den scholanderska barnskaran — fyra gossar och tre flickor — växte upp, och härifrån medföra de minnet af en barndoms- och ungdomstid, under hvilken "ingen af oss någonsin af mor hört ett ord i vredesmod" — i sanning ett vittnesbörd om ett uppfostrarförhållande, som väl torde höra till de största sällsyntheterna i vår ofullkomliga värld.

Fru Scholander har sett många smakriktningar aflösa hvarandra på snart sagdt alla områden, och

"LILLA SKUGGAN" PÅ SCHOLANDERSKA TIDEN.

EN GRUPPBILD FRÅN LILLA SKUGGAN.

Öfversta raden från vänster: Ingenjör Torkel Scholander, professor Julius Kronberg, direktör Torsten Hedlund, fru Carin Scholander, ingenjör Erik Scholander och arkitekten Ferdinand Boberg. I mellanraden från vänster fruarna Kronberg, Hedlund, Scholander och Boberg. I nedersta högra hörnet hr Sven Scholander med fru.

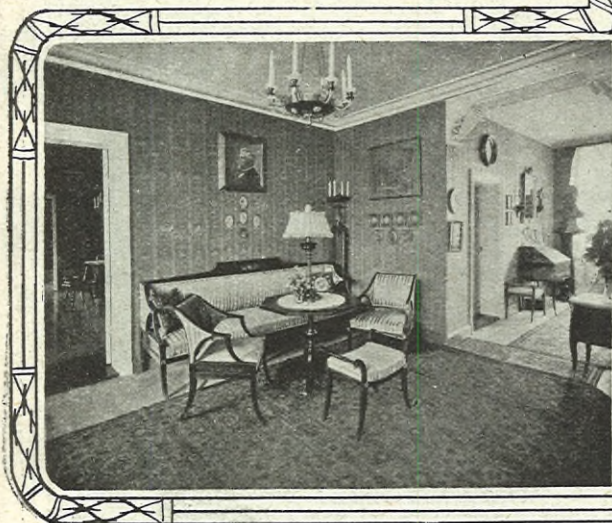
erfarenheten har lärt henne, att ingen dagens påfve är evig. Men hon ser på all utveckling från en för

sig bestämdt gifven synvinkel. Hon var nämligen en af de första som i Sverige omfattade läran om reinkarnationen och karma, och hon har alltifrån dess stiftande varit en af Teosofiska samfundets mest hängifna och verksamma medlemmar. "Själfröfningen är teosofens första plikt, hans bön, källan till hans kraft... Må vi ingen dag glömma att fråga oss, om vi ej kunnat tänka, tala och handla bättre än vi gjort." Man behöfver ej själf vara teosof för att i vördnad böja sig inför den människa, hvilken liksom Carin Scholander gjort denna lifsprincip till sin i anda och sanning och som ärligt sträfvar att i lif och handling om sätta sin religiösa öfvertygelse.

Dels i det hem i staden som hon nu i ett tjugotal år bebott och där så godt som hvarje föremåls historia på ett eller annat sätt är förknippad med den scholanderska familjekronikan, dels ute på Lilla skuggan vid Värtan, — det gamla sommarhemmet, som under sina ekars skugga sett fyra generationer af samma släkt växa upp, — tillbringar nu professorskan Scholander sitt otium. Men hon omger sig ingalunda med någon respektingifvande afskildhet. "Hotell Mormor" är inom familjekretsen namnet på hennes stadshem, och det tages ideligen i anspråk af barn och barnbarn, som där söka härbärge under sina stockholmsbesök.

"Ingen bestämd gräns är fastställd för ålderdomen," säger Cicero, "och man lefver lycklig i den, så länge man kan gå upprätt i sin kallelse och med lugn tänka på döden." En sådan ålderdom har blifvit Carin Scholander förunnad. Många tacksamhetens ord, många innerliga lyckönskningar komma på 80-årsdagen att sändas henne från när och fjärran, önskningar om att hennes vandring fram mot det sista vägskälet på jordefärden må omstrålas af rik välsignelse!

GURLI LINDER.

FRÅN FRU CARIN SCHOLANDERS NUVARANDE HEM I HUFVUDSTADEN. FOTO FÖR IDUN AF A. BLOMBERG.

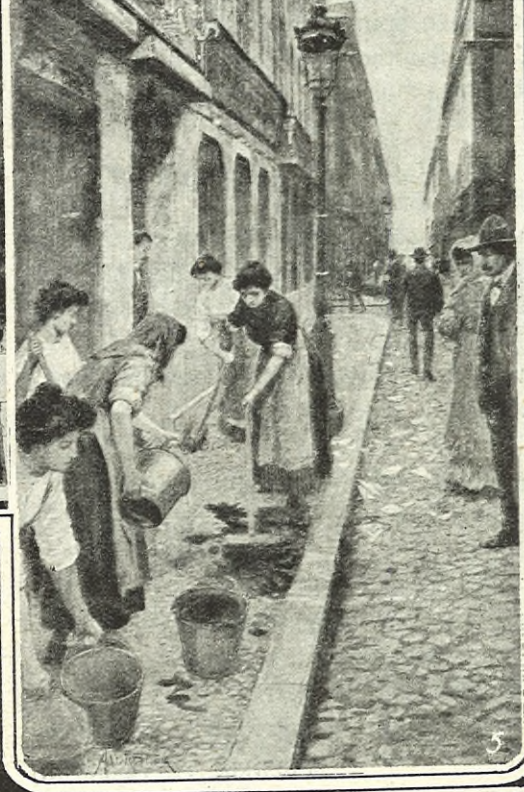
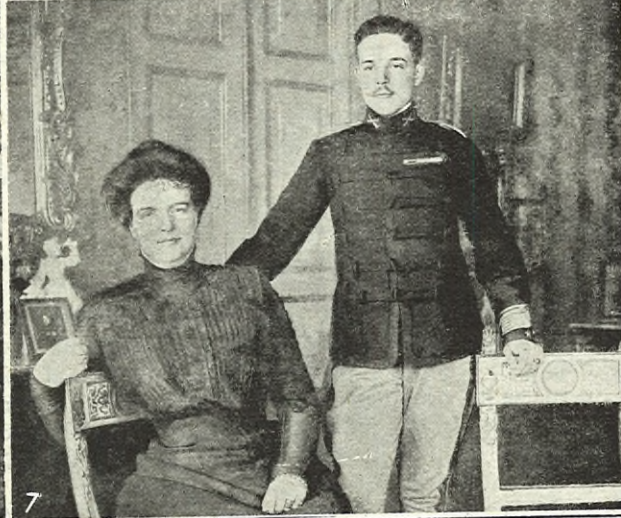
Ärade husmödrar!

De som köpa utaf
Rosenfors hafregryn och Hafre-Sundhetsmjöl
 få alltid full valuta för sina penningar. Tillverkas under läkarekontroll och erhålles uti alla välsorterade
 speceriaffärer.
 Partilager i Stockholm hos Aktiebolaget Wahlund & Grönblad.
 Vördsammast Aktiebolaget Rosenfors Bruk & Nya Valsekvarnar, Rosenfors.

Revolutioner i Portugal.

1. Striden mellan republikanerna o. de rojalistiska trup-
porna på Avenida da Liberdade. 2. Republikanska
soldater bakom sina barrikader. 3. Krigsfartygen i
Lissabons hamn, som gäfvö signalen till revolution och
bombarderade staden. 4. Republiken proklameras från
Rådhusets balkong den 5 oktober kl. half 9 på morgo-
nen. 5. Revolutionens blodspår utplånas. 6. Dr Theophilo
Braga, den nya republikens president. 7. Den förjagade
konung Manuel och hans mor, änkedrottning Amelie.

Begär alltid granit-emaljerade
KOCKUMS Kokkärl
OBS! Fabriksmärket.

Giffria och syrefasta.
Prisbilliga.
Fås på begäran öfverallt
i hela världen.

**Cerebos
Salt**

Generalagent: Gustaf Clase. Göteborg & Stockholm.

vittnar genom själva sitt utseende
om renhet och omsorgsfull nog-
grannhet vid tillverkningen.

HEMMA.

JAG GÅR omkring i alla rummen
en plötsligt ensam skymningsstund,
när I, oktobers skurar, trummen
med upprymd sorl mot fönstrens rund.
Och upprymd blir man själf att känna
sig ledig som en feriepilt,
fast utanföre ur ens ränna
det gråa regnet forsar vildt.

Men här är varmt och skönt — hur däfven
min ruta slås, en hinna lik,
och fram ur rummen lösas äfven
i själen värme och musik.
Blekt gyllne bilder snart sig höja.
Ur hjärnans dunkel mer och mer,
som lättnar till en solregnesslöja,
jag ut i tiders tider ser.

Förbi mig större syner draga.
Min barndom såg dem mången gång,
när Rom, när Bagdad vardt en saga
och kartan blef till dikt och sång.
Men nu i dessa rum det klingar,
i denna skymningsstund en ton...
Och åter rundt om klotet svingar
en strålande och grann vision.

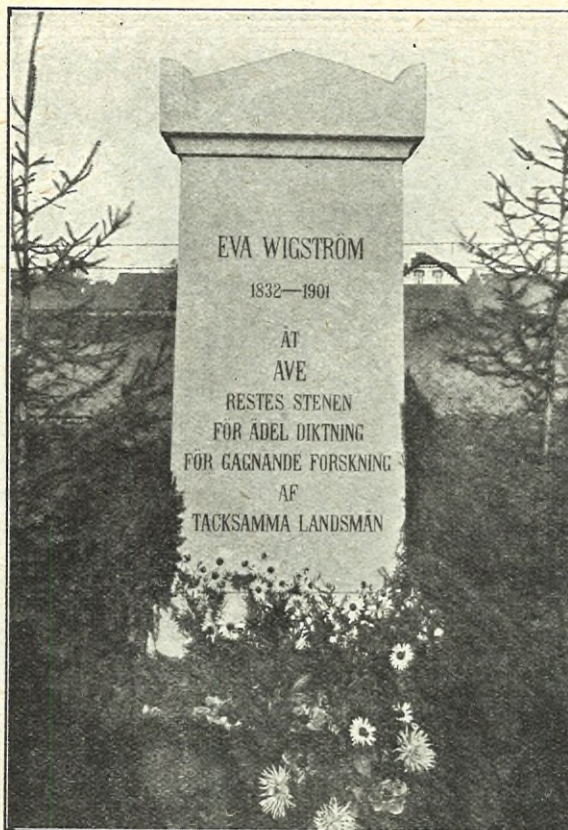
... Hur öfver Asiens fjärran sviner
din sol, o trettonhundredatal.
En dyster aftonhimmel brinner
med långa skuggor från Ural.
Bjärt röda sken Byzantion hölja.
Hesperien glöder mera matt,
och längre ut Atlantens bölja
och Islands klippö svepts i natt...

Men Österlandet glänser vida...
Allvarligt vackra skaror där,
grönskimrande turbaner, rida
att störta öfver västern ner...
Men västern bidar. Trånsjukt sträckas
dess tusen spiror upp i skyn
... tills flammorna på molnen släckas
och gråna bort som denna syn.

... Jag går omkring i alla rummen
och alla dörrar öppna stå.
Du stund, så plötsligt djupt förnummen,
jag får dig knappast mer — låt gå!
Det är din charme, och se! den spar jag,
att aldrig blir det just som nu.
Du gaf mig din musik — den har jag,
men det är icke mera du.

Du var en stund af afskild trefnad
från allt som blir och allt som gick,
en punkt af stillhet i en lefnad,
ett oförklaradt ögonblick.
När regnet ute slog musiken,
härinne vardt mig ro och väl
med syner vidt ur fjärrans riken
och värme ur min egen själ.

FREDRIK VETTERLUND.

MINNESVÅRD ÖFVER EVA WIGSTRÖM,
AFTÄCKT PÅ HELSINGBORGS KYR-
KOGÅRD DEN 14 DENNES.
ALFRED B. NILSON FOTO.

MINNESVÅRD ÖFVER LAURA FITING-
HOFF, AFTÄCKT PÅ SOLLEFTEÅ
KYRKOGRÅRD DEN 9 DENNES.
AMANDA SANDBERG FOTO.

Två vårdar.

UNGEFÄR SAMTIDIGT ehuru på vidt skilda
platser ha i dessa dagar rests två min-
nesvårdar öfver bortgångna svenska författarin-
nor, den ena norrländskan Laura Fitinghoff, den
andra skånskan Eva Wigström. Båda voro de
på sin tid trogna och högt skattade medarbeta-
rare i Idun och deras lifsgärning är så väl
känd att vi icke här torde behöfva erinra om
densamma.

Vården öfver Laura Fitinghoff aftäcktes i
närvaro af en talrik människoskara söndagen
den 9 å Runstenska familjegravnen i Sollefteå,
där hon hvilar. Vid aftäckningen talade en
nära vän till den bortgångna, dr John Kruse

från Stockholm, och uppläste det versifierade
tal, som fru Fitinghoff själf höll vid sin 60-års
fest på Höganloft. Medaljongen i den vackra
stenen är utförd af bildhuggaren Theodor Telan-
der och stenen af Kullgrens änka i Uddevalla.

Tio år efter Aves bortgång aftäcktes å Nya
kyrkogården den af konstnärinnan Gisela Trapp
komponerade enkla minnesvården å Eva Wig-
ströms graf. Konsul Oscar Trapp bjöd täckelset
falla från "den skånska bondedotterns" vård och
professor E. Wrangel från Lund gaf en skildring
af hennes lifsgärning i bygdeforskning och för-
fattarskap.

På Haga.

VÅRSOLEN BLOSSAR bak de plastiska
fallen af gardinernas honungsfärgade siden
och fyller salongen med samma varma guld-
dager, som bildas i åldriga katedraler af skenet
från kandelabrarnas vaxljus.

I en undangömd budoar har en gammal
gustavian glömt sig kvar. Med halflyckta ögon
och hakan nedsjunken i halskråset sitter han
småpratande för sig själf i en hörnfåtölj och
nickar då och då åt någon osynlig väninna.
Det rycker i hans smala blodlösa händer, som
hånga ned från stolskarmarna likt remсор af
pergament, och hans vissna läppar darra...

"Lifvet är ett bedrägeri," mumlar han med
slocknad röst, "ett ångestkri, en komedi, ma
petite chérie"...

Och en solstråle faller in på hans gula panna,
så trött på upplysningsidéer, revolutioner och
voltairesk filosofi.

I nästa kabinettt står en ung komedienne
med florentinerhatt och en grön voile kring sitt
ljusa svenska hår, skor af gul saffian och röda
strumpor, hela uppenbarelsen en enda sky af
linon och luftiga tyger. Sysselsatt med sin
koaffyr framför spegeln låter hon sig ej störas
af den profane främlingens inträde.

En svart domino skyntar i dörren och bak

en skärm sticker pajazzo fram sitt sminkade
ansikte med ett skratt, som kommer gälla ekon
att smälla upp i golfvets mosaik.

I den smala kalkstenstrappan till öfvervå-
ningen möter en kavaljer sin dam och kan ej
undgå att komma i galant närhet med hennes
hand eller kind.

Men hvar är kungen?

Vid dörren till ett gästrum står en ung page
på post som en bildstod. Ack, det är en för-
klädd flicka... Det runda rosiga dockansiktet,
omgjutet af ett eldhår, som kunde väcka till
och med en preraphaelitisk ingenues afund, kan
icke vara en ynglings, icke de runda pelar-
raka benen, som strama den grå trikån, och
den smala midjan eller den fulla barmen, gömd
i sin rubinröda kolt.

Öfver parken hänger solröken som ett lätt
flor, det är vår och "fjäriln vingad syns"...

Nu kommer kungen. Hans kaross svänger
just in från vägen med hast. Drömmen om
en snörrät chaussé från Tessinerborgen till
Haga är verklighet, och på den raka kungs-
vägen skyndar Gustaf ut till sitt fullbordade
Haga, som höjer sina svala hellenska former
bland nordiska pinier...

ODE BALTEN.

GLÖM!

nu icke att i tid förse Eder med ett ex. af
IDUNS MODELLKATALOG N: 4
för höstsäsongen.

Flera hundra
vackra modeller!
ärgtrycksomslag!
Pris: 60 öre.

Konsten i hemmet.

Ett kapitel om tillvaratagandet af konstens skönhetsvärden för vårt dagliga lif
af Mary T. Nathorst.

Belönad med hedersomnämmande i Iduns senaste månadspristäfling.

SKALL FRÅGAN BESVARAS ur en konstnärns synpunkt eller ur en husmors? Under förutsättning, att äfven den senare har rätt att gifva svaret, vill jag nämna det facit, jag kommit till, när jag lagt tillsammans egna och andras erfarenheter.

Först då: låt oss få konstnärliga husgeråd, konstnärliga möbler, konstnärliga bostäder! Konstnärer, hjälp oss att till billigt pris kunna omgifva oss med konstnärliga föremål! Föremål, som inte skola tjäna som dekoration och ögonfägnad bara, utan hvilkas hufvudändamål är att utföra viktiga funktioner. Låt oss slippa den dualism, som nu råder i de flesta hem, där man känner längtan efter något utöfver det banala; fula möbler, fula nödvändighetsartiklar till dagligt bruk — taflor och skulpturer utmed väggarna. Ett skarpt skiljemärke mellan konsten och det stackars lefvande lifvet. Och dock fanns det en tid, måler sagan, då det konstnärliga tennstopet var ett lika naturligt uttryck för en konstnärns skaparglädje som altartaflan...

Redan nu kan man ju delvis få en konstnärlig emsemble till stånd, i fall man har råd. Men för den, som måste väga sin mammon två gånger i handen, innan den lämnas ut i rörelsen, går det snart upp, att de konstnärligt vackra sakerna hänga för högt. Det är blott de fula föremålen, som äro afpassade efter de icke rikas tillgångar.

Låt vara, att våra lerkärl förena det billiga med det vackra, att konstnärliga arbeten i järn fås till rimligt pris — hvem kan bygga bo bara på lerkärl och järnarbeten?

Dock, det är vår oafvisliga plikt att träget och saktmodigt söka vidare efter de föremål, som till äfventyrs samtidigt fylla konstnärliga och praktiska kraf. Det är vår plikt mot oss själfva och mot våra barn. Ty uppväxa inte de små i en vacker, harmonisk omgifning, insupa de aldrig krafvet efter det sköna, och det är just detta kraf, som hos dem måste växa sig så stort och starkt, att det slutligen framtvingar en industri och ett handverk, som gå i det skönas sold. Felet med oss, vi som nu bildat hem, det är, att vi kunna lefva i en oestetisk omgifning, de flesta af oss ha ej vant oss vid annat. Våra barn skola förlora denna färdighet, de skola framtrotsa en estetisk era.

Hvad kunna emellertid vi husmödrar år 1910 göra för konstens införlifvande med hemmet? Jo, först samla omkring oss de konst saker, som vi tilltalas af, som vi känna för, i den mån vår börs det tillåter. Reproduktioner af taflor och skulpturer finnas ju i de minsta prislägen — ja, häri ligger rent af en fara. När man får en reproduktion för 1 krona, för 2 kronor — "låt oss då för all del taga för 10 kronor," säger ni. "Det ha vi ju råd till." Våra väggar behängas fördenskull med diverse fotografier, men är det därför sagdt, att konsten gjort sitt inträde i vårt hem?

"Naturligtvis," svarar ni, "en reproduktion är konst, alltså ha vi för 10 kronor fått 10 gånger mera konst, än om vi köpt blott en fotografi à 1 krona!" Jag protesterar! Låt vara, att hemmet med dessa 10 reproduktioner blir mera estetiskt, men hvad det vinner i *estetik* förlorar det i *hem*. Ty låt oss komma öfverens om, att äfven den mest konstnärligt möblerade *våning*

är inte det samma som ett konstnärligt *hem*. Och en idealbostad för en person, kan omöjligt lyckliggöra alla andra. Om nu dessa reproduktioner inte komma någon sträng att vibrera i mitt inre, om inte jag fyllas af längtan eller andakt, när jag betraktar dessa taflor, om de, med ett ord, lämna min känsla kall och blott tilltala mitt förstånd, mitt konstförstånd, — då ha de ingen som helst rättighet att dväljas inom mina fyra väggar. Ni förstår därför, att om jag köper för 10 kronor reproduktioner, så *måste* dessa alla fylla nämnda kraf. Annars kunde man ju kalla hvilket gästvänligt möbleradt museum som helst för sitt hem!

Nej, tag vara på ordet och begreppet *hem* och låt ej fresta er af lättheten kanske att skaffa er ett eller annat konstföremål. Bildar det inte någon som helst del af er personlighet, så bör det ej finnas i ert hem. Låt detta vara den första satsen, då ni bygger bo, och låt den vägleda er lika mycket vid valet af möbler som af konstnärliga reproduktioner. Det som ej är absolut nödvändigt för er, det bör ni undvara. En möbel, som är till öfvers, bör skrika mot er konstnärskänsla, lika väl som taflan på väggen, som är er likgiltig. Ty den största *konsten i hemmet*, det är inte den antika möbelen eller den målningen eller den skulpturen, det är *själfva konsten att möblera ert hem*. Och den konsten lär man sig inte, om man ej har kraft att säga nej, när ens lättörda jag talar: "Det är allt en bra vacker vas eller stämningfull tafla, jag tror jag köper den!" Nej, först när ni af ert inre *tvings* att köpa den, då har den en gifven plats i ert hem och då har ni börjat att tänka på att skaffa er ett konstnärligt hem.

Alltså — det långa talets mening: försök att skaffa alla nödvändighetsartiklar i konstnärlig skepnad, *om det går*, och tänk *sedan* på att pryda detta hem med dekorativa konstföremål *allt efter som längtan därefter tvingar dem på er*. Och lär er förstå, att Sixtinska madonnan eller Mona Lisa inte böra möta er blick från salongsväggen, blott därför, att ni varit i Dresden eller Paris! Ni måste visa att ni är en varelse, som tänker och känner olik alla andra, och att ert hem därför ej på villkor kan åter spegla detsamma, som edra bekantas och vänners. Det är just däri, att ert hem inte är lika alla andras — utan att därför jaga efter originalitet — som en af dess största attraktionskrafter ligger.

Med konsten sammanhänger, som vi redan nämnt, intimt konsthandtverket. Detta borde i sanning mera betänkas och i detta sammanhang vill jag blott nämna ett skäl därför: om alla unga flickor, som tro sig ha "gnistan" och som därför försöka sig på skulptur och målning, om de i stället ville se på sin begåfning litet mera nyktert och vända sig till näringsarna, det vill säga konsthandtverket! Till hvilken välsignelse skulle det ej blifva! Och hvad allt kunde inte dessa flickor uträta, när de i sinom tid bildade egna hem. I stället för att i granna guldramar hänga upp sina diletanterier kring väggarna, kunde de fylla sitt hem med konstnärliga nödvändighetsartiklar. Om de slöjdade, kunde de göra sig möbler; i läderplastik stolsöfverdrag, i mässings- och

järnarbete kronor, stakar, skrifttyg och tusen andra saker; i gobeläng möbeltyg eller bonader; i keramik vaser, tvättkärl, servis; och som dekorationsmålare paranta friser och färgstarka studier, som inte skulle verka *tafla*, utan vara, hvad de i verkligheten voro ämnade till, t. ex. affischer, men som genom sin färgverkan satte en glad prägel på hela rummet...

Och tro inte att blott vackra möbler, taflor eller reproduktioner däraf bilda *konsten i hemmet*. Nej, det uttrycket sträcker sig vidare. Vackra blommor, färgstarka snäckor, egendomliga stenar, ett praktfullt alghorn — allt kan samverka till att dana *konsten i hemmet*.

Alla husmödrar borde lära sig konsthistoria, stillära, så att inga alltför grofva fel beginges; de skulle kunna samordna färger och konstnärligt ordna blommor; de skulle lära sig förstå måttans evangelium, som förbjuder oss att hopa för mycket möbler i ett rum; de skulle kunna visa att en bar fläck på väggen kan vara minst lika vacker, som om där hängde ett konstverk; de skulle instinktivt kunna insätta hvar sak i sin rätta miljö. De skulle ut till det yttersta drifva förmågan att konstnärligt dana hemmet, hemlifvet, med hjälp af den kvinnliga händigheten skulle de tillvarataga hvarje tillfälle till ökad njutning af hemmet.

Låt oss blott tänka på den så prosaiska maten! Hur kan dock icke ett ätsamkväm hos somliga familjer göras till något helt annat och högre, än att blott komma tillsammans och äta sig öfvermätta. Dessa benådade husmödrar ha tänkt ut en hel del glädjeämnen för sina gäster, de dekorera bordet på ett nytt och artistiskt sätt, de lägga upp maten så vackert, att äfven den enklaste föda smakar lukulliskt, de ha ordnat blommorna på det mest ovanliga och dekorativa vis, de ha med ett ord tillvaratagit äfven de minsta möjligheter. Detta i all sin anspråkslöshet äfven det en del af *konsten i hemmet*.

En annan del är hustruns förmåga att kläda sig. En konstnärlig bostad förlorar gifvetvis på, om dess härskarinna klär sig smaklöst. Konsten fordrar harmoni, denna kvinna måste bilda ett störande afbrott. Men inte blott de yttre åthäfvorna, det som syns af utomstående, är viktigt i detta sammanhang. *Konsten i hemmet* — det vill säga, att vi skola låta konsten få insteg i våra hem för att göra dem rikare, vackrare, lyckligare.

Men hvad tjänar konstföremål och vackra möbler till, om icke andan inom hemmet står på en hög nivå? Därför trifs konsten inte ensam i hemmet — dess ständiga följeslagare måste vara, om hemmet skall fylla sin uppgift, *lefnauskonst* hos dem, som äga hemmet.

Svensk jul.

Ett kapitel om julförberedelser och julfirande.

DECEMBERS PRISÄMNE är, som sig bör, ägnadt julen. Täflingsartikel, som icke gärna i längd bör öfverskrida 4 Idunspalter, insändes till *Iduns redaktion*, Stockholm, senast den 31 oktober och förses med påskrift: "*Iduns artikeltäfling*". För den enligt redaktionens åsikt bästa artikeln utfästes ett pris af

ett hundra (100) kronor

och den prisbelönade uppsatsen inflyter i något af Iduns decembernummer.

Stockholm den 1 oktober 1910.

Redaktionen af Idun.

Innan 7 kr. betalas för ett snörlif, bör ifrå
Franska snörlifssömmeriet i Stockholm, 1 Norrmalmstorg, 1 tr., dess illustrerade priskurant rekvireras.

Salamander alla sorter.
Enhetspris 15,—
Dam- & Herr-Skodon Lyxutföring 18,—

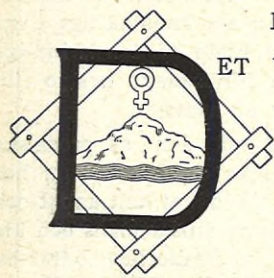
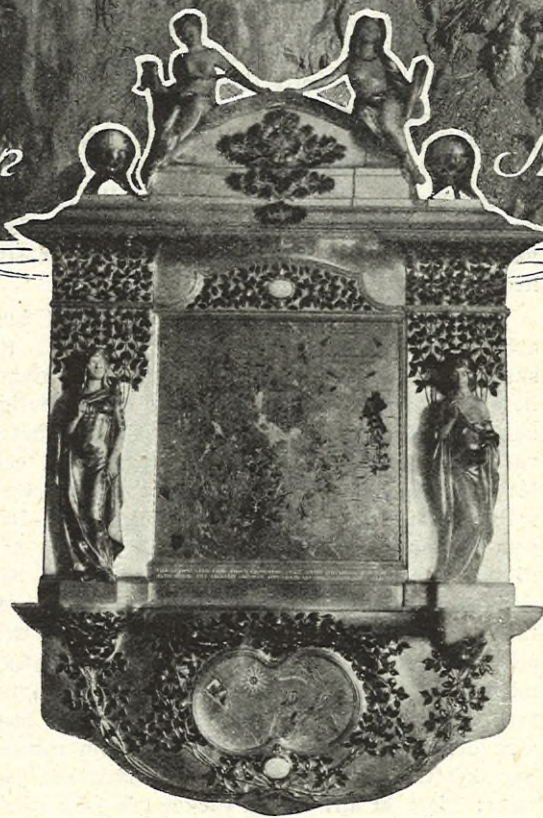

Dagar i Bergslaget.

Några bilder från en

Studiefärd af Elin Wägner.

Bergslagets vapen.

I.

ET VAR i den första frostnattens tid. Hösten lutade redan mot sitt fall, dess frukter voro plockade, dess fält tomma, och dess färger bleknade redan, men bergen voro blå och himlarna.

När snälltåget först förde mig in öfver det rikets gränser, som jag rest för att besöka, vet jag icke, först i Falun hade man känslan af att vara vid målet. Ty Falun är hufvudstaden i det vördnadsvärda gamla rike, som är Stora Kopparbergs Bergslag, och det är genom Falu koppargruftva som Bergslaget kan räkna sina traditioner tillbaka in i den allra gråaste medeltiden och med stolthet nämna sig det äldsta bolag i Sverige ja, efter hvad man vet, det äldsta i hela världen.

Vid torget i Falun har bolaget sitt stora gamla hus, hufvudkontoret med underafdelningar i världsstäderna, ut från hvilket styres hela det väldiga, mångskiftande företaget. I dess trädgård ligger Arkivet, och dess hvita tempelmurar

1. Falu Koppargruftva. 2. Bergslagets arkiv i Falun. 3. Stora festsalen i Bolagets hus. 4. Villa

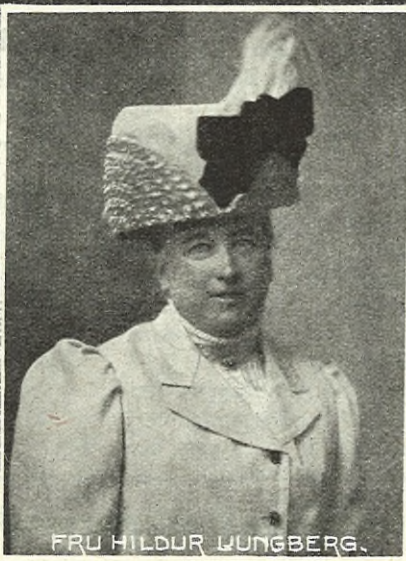
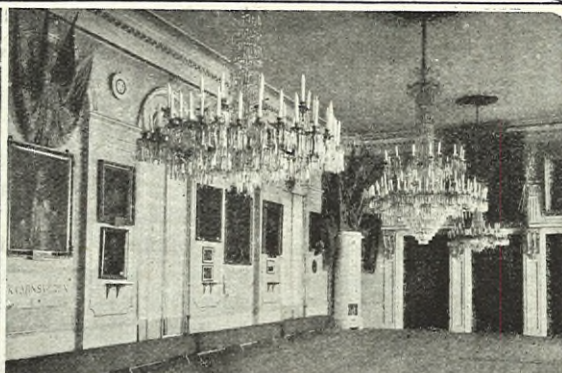
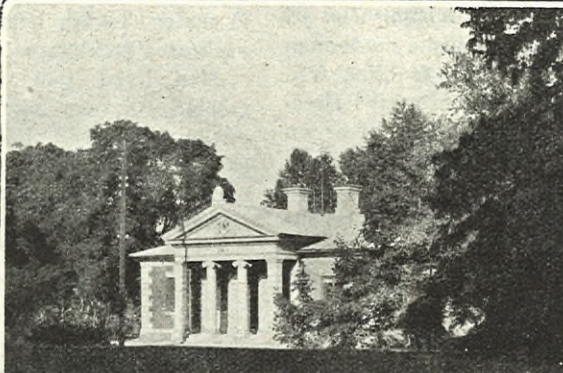
Ofvanstående utgör en afbildning af den minnesgåfva bolaget öfverlämnade till disponenten Ljungberg vid hans 25-årsjubileum som chef, och som framställer en karta öfver bolagets områden, omramad af fyra symboliska figurer: Guldet, Järnet, Papperet och Träet — det hela utfördt i guld, silfver, emalj och ädla stenar.

förvara bland värdehandlingar för miljoner ett gammalt pergamentbref, utfärdadt af Magnus Smek den 24 februari 1347 och gifvande bekräftelse åt Bergslagets mästermän på bolagets privilegier. Att redan hundra år dessförinnan Falu koppargruftva brukades efter principer, som motsvara vår moderna bolagsordning, visar ett ännu äldre pämbref, i Riksarkivet förvaradt, där biskopsstolen i Västerås utbyter en half "fjärdepart", som andelarna i grufvan kallades, mot några gårdar i Västmanland. "Kopparbergsmännen, silfverbergsmännen och järnbergsmännen", som nämnas före "menige allmogen öfver all Dala", ägde och brukade 1,200 sådana fjärdeparter, riksföreståndare och konungar voro delägare, och kronan drog en så dryg skatt ur afkastningen, att den blef en af dess främsta och säkraste inkomstkällor i dyra och oroliga tider. Ända upp till 1651 stegrades afkastningen af denna världens rikaste koppargruftva, som beräknas gifvit omkring 500,000 ton koppar.

Sedan dess ha väl kopparrikedomarna börjat sina, men ännu brytes den röda metallen ur de djupa schakten, och nu på sin ålderdom lämnar den gamla grufvan därtill rent guld.

En påtaglig förnimmelse af den solida välmakt, af den praktglädje och stolthet, som

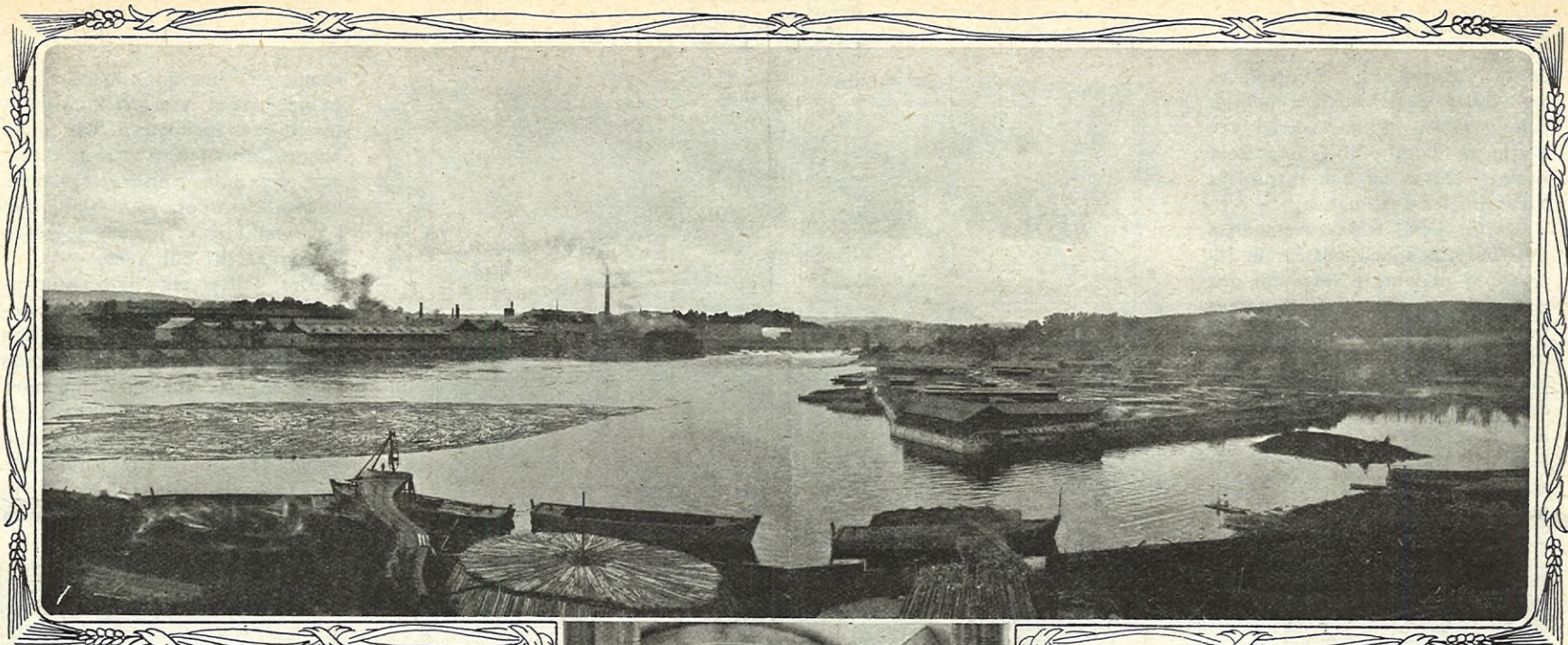
Bergalid. Disponent Ljungbergs hem i Falun. 5. Bergslagets hus i Falun. Axel Häggmark foto.

FRU HILDUR LJUNGBERG.

DISPONENTEN E. J. LJUNGBERG.

1. Domnarfvets järnverk. A. Häggmark foto. 2. Bergsbo sanatorium. 3. Från Lindesnäs barnkoloni. 4. Bergslagens badhus i Domnarfvet.

rikedomen gärna förlänar svensken, ger framför allt den storstättliga festsalen i Bergslagens hus i Falun. Där hänga porträtt af de myndiga gamla bergmästare, som icke tyckas ha böjt nacken för någon, icke ens för de konungar och furstar, de ha till kamrater på väggarna, där tala salens dimensioner, kristaller och förgyllningar, ja själfva atmosfären om den svunna tid, då man enligt främlingars resebeskrifningar vid ankomsten till Kopparbergslaget blef "dränkt i spanskt, franskt och renskt vin", och då festglansen blossade bland hvardagens arbete. Det är andra tider nu, men ännu kunna kronorna stundom tändas till gästbud, och här kunna bolagets ledande män hålla bröllop för sina döttrar.

På stolta traditioner är Sverige rikt, och oss fattas icke gamla döda namn, likt tömda grufschakt i vår historia. Men ett företag, som efter nära 700 år alltjämt befinner sig i rik utveckling, som kan se tillbaka på en mångdubblad verksamhet under de senaste decennierna och fram mot förverkligandet af ännu större planer under de närmast kommande — det är något enastående i våra häfder. Koppargrufvan är den gamla modern,

FROKEN HELGA EKMAN

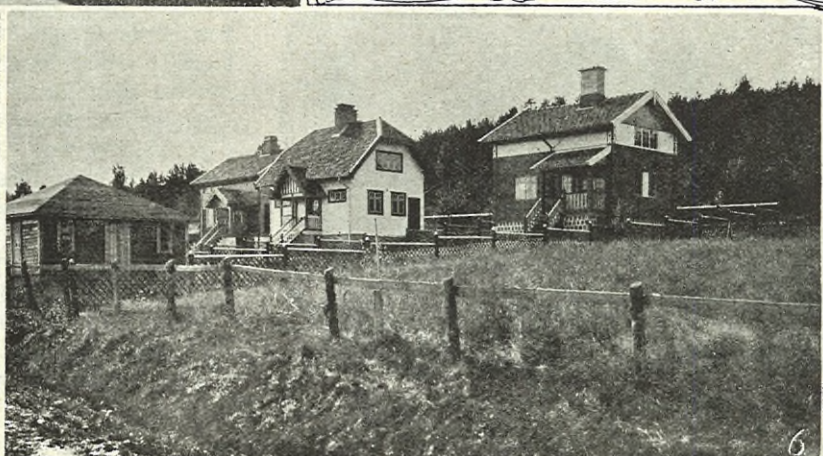
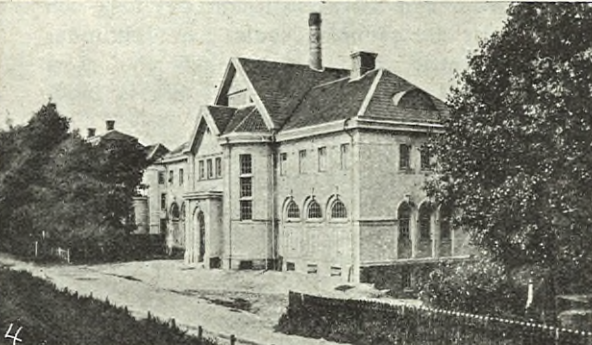
5. Bergslagens sjukhus i Domnarfvet. 6. Typiska "egna hem" byggda af Bergslagens arbetare. B. Nordensten foto.

som haft sin bästa tid, men rundt omkring ser hon dotterverken växa upp, som öfverta arbetet, Domnarfvets järnverk, Korså bruk, Skutskärs sågverk, Kvarnsvedens pappersbruk och Bullerforsens kraftstation, den yngsta bland dem alla, medan hundramila skogar växa till timmer för kolmilan, pappersbruket och sågverket och Dalälven flyter som ett enande band genom riket, bär timmerstockarna på sin rygg och sorglöst låter omsätta sin outtömliga kraft i den allsmåttiga elektriciteten.

Det är icke min mening att ens göra ett försök till en skildring af bolagets industrier, ej ens en uppräknin af de produkter, som frambringas i denna jättehushållning, där allt tas klokt till vara, där man får tomasfosfat ur slaggen och alkohol ur affallet från pappersmassefabriken. Att ge en sådan beskrifning

på ett par spalter skulle vara som när man söker framställa blodcirkulationens mystiska och storslagna förlopp genom bilden af en bagarkringla.

Det är ej heller en lekman gifvet att på tre, fyra dagars jäktande rundtur tillägna sig den öfversiktliga kunskap, som skulle vara nödvändig, det är omöjligt äfven

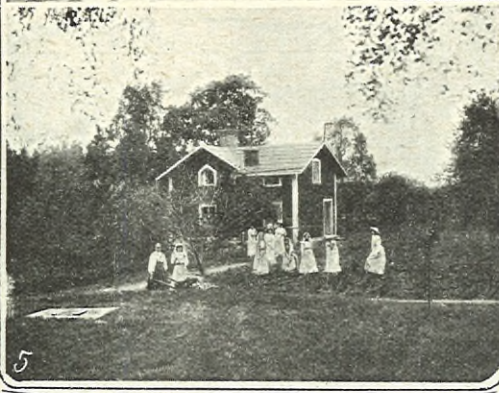

om ciceronerna såsom Bergslagens äro aldrig så älskvärdt tålmodiga och sträcka sina förklaringar aldrig så långt utöfver hvad som brukar fattas af och intressera "fruntimmer i allmänhet".

Därför skall endast framhållas det bestämda och bestående intryck af någonting lefvande och utvecklingsstarkt, någonting ungt och outtröttligt trots 700-årsminnena och de gamla pergamenten, trots tyngden och soliditeten. Ingenting tycktes ännu afslutadt, där står t. ex. nyss färdig Bullerforsens stora kraftstation, som kan ge 30,000 hästkrafter, och redan talar man om

samheten bland brukens unga kvinnor, det storartade arbetet för deras uppfostran till goda husmödrar det mest intressevärda, och det blir också Bergslagens husmodersskolor, som bli kärnan i min skildring, liksom de gifvo uppslaget till min resa.

Det faller sig helt naturligt att först tala om egna-hemsrörelsen. Helt naturligt — och den filosof som nyligen klagade öfver att vår tid lämnar de stora lifsproblemen för att bygga en stuga och gräva en jordbit skulle konstatera det med ett småleende — ty egnahems-tanken är ju allas skötebarn. På slutningarna

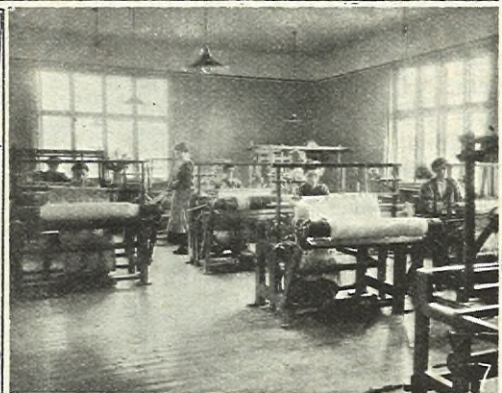

1. Skutskärs hamn och sågverk. 2. Skutskärs Husmoderskola. 3 o. 4. Hallen och köket i Skutskärs Husmoderskola. 5. Trädgårdsarbetet utanför elevbostaden. 6. Domnarfvets Husmoderskola. 7. o. 8. Väf- och sysalarna i Domnarfvets Husmoderskola. 9. Strykrummet. Märtha Bohman foto.

den tid, då alla de elektriska ugnarna vid Domnarfvets skola stå redo att smälta malmen och ej ens Bullerforsens turbiner kunna förse dem med tillräcklig kraft. Så öfver allt.

Det är också en klok och stark och ihärdig vilja, som leder Bergslagens öden. Disponent E. J. Ljungberg är som Dalälven, han drifver alltjämt det hela och håller det samman, sedan han först under de trettio åren som bolagets chef gjort det till hvad det är, vårt största industriella företag.

Hvad som kan sägas om själva bolagets drift, tyckes mig också passa in på det månggrenade sociala arbete, som sluter sig därtill. Bergslaget är ju ett litet rike på omkring 10,000 själar — för så många står bolagets bostadsförvaltare som vicevärd — och inom detta rike har vuxit fram en egen social verksamhet, framdriven af de säregna förhållanden, som existera i industrisamhällen på landet, och lämpad efter dem. Äfven här råder nämligen en ständig utveckling och ett ständigt nyskapande. Därför har också Bergslaget ofta varit föregångaren, och om industriens decentralisation skall bli framtidens mål och det landliga industrisamhället dess typ, så erbjuder ju just studiet af det sociala arbetet vid Bergslagens bruk ett särskildt intresse. Ur en annan synpunkt, mig och mina läsare kanske ännu mera närliggande, är särskildt verk-

af bergen och på slätterna kring älfven kan man också få se små klungor af egna hem, tillhöriga Bergslagens arbetare. Sedan Bergslagens bostadsaktiebolag bildades år 1906 ha omkring 250 arbetare genom bolagets hjälp kunnat sätta bo i eget hus, och 600,000 kronor äro utlämnade som lån, dels ur statens egna-hemsfond, dels ur bostadsbolagets egen. Lånen, som få stiga till högst 3,000, äro amorteringsfria de första fyra åren, och amorteras sedan under 29 år. Men då äger låntagaren också både stuga och tomt.

Af dessa egna hem finnes ungefär hälften i Domnarfvet. De ligga ett stycke från själfva bruket, längre upp mot skogarna, som stå som en ring omkring den stora Tunaslätten, hvars heta och bultande hjerta Domnarfvet är. Det var en hög och solig förmiddag vi besökte en af dessa små kolonier, husmodersskolans unga föreståndarinna, bostadsförvaltaren, som styr med det hela, och så jag. Männen voro vid bruket, barnen i skolan, det var tyst och fridfullt i små soliga stugor, där husmodern gick omkring bland de allra minsta. Här kunde man genom att besöka stuga efter stuga af de modellhem, som bolaget låtit uppföra, få en föreställning om hur man kan variera temat: två rum och kök och hur fyndigt man kan använda sig af ett litet byggnadskapital och ett litet utrymme. Arkitekten och förvaltaren hade här slagit sin tekniska kunskap och sin erfarenhet ihop, och aldrig nöjda, äfven om en stuga tycktes erbjuda det mesta tänkbara i trefnad och utrymme, genast tagit itu med en ny idé, som under utförandet af den förra runnit upp i deras hjärnor. En genomgående sträfvan var att undvika att belamra tomten med alltför skrymmande uthus, som annars så lätt förstöra utseendet i en egna-hemskoloni och ta upp platsen för plantor och potatis. Därför bygger man en undervåning med bryggghus, vedbod och matkällare, och hur nu än det gått till, men man lyckas likväl hålla sig inom den föreskrifna summan mellan 2- och 3,000. Ett ingripande från bolagets sida är här bestämdt af nöden, ty egna-hemsbyggaren, om han får råda sig själf, för gärna upp ett stort och dyrt hus med klumpiga proportioner och som icke ger motsvarande utrymme. Genom dessa nya konstnärliga modeller — och icke heller nya, ty de leda sitt ursprung ur den gamla dala-stilen — hoppas man så småningom att kunna utrota den sega förkärleken för dålig schweizerstil. Det gäller också att bygga så, att hvar familj har sitt för sig, bildar sin egen krets i eget hem utan främmande inneboende.

Vi kommo öfverens om att här var verkliga början gjord, och att det nu blott återstod för Husmodersskolan att skaffa husmödrar till att fylla stugorna med alla slöjder och dygder som äro hemmets; förvaltaren och föreståndarinnan utbytte en nick som betydde "godt samarbete" och vi vandrade vidare genom alléer, kantade af arbetarebostäder, för att bese öfriga brukets sociala anläggningar. Där ha vi det stora, präktiga badhuset, hvartill maken finnes i Skutskär och som har en simbassäng, hvar öfver ett stadsbadshus kunde känna sig stolt, finsk badstu, medicinska och vanliga bad, allt för mycket låga priser tillgängligt för bolagets folk. Här finnes äfven ångköket, som har frukost- och middagsservering af förträfflig mat till låga priser, frekventeradt af arbetare, som ej ha eget hushåll eller bo för aflägsset för att hinna hem. Brukstjänstemännens fruar ha organiserat en Mjölkdroppe, som äfven är inrymd här.

Nästa granne är sjukhuset med eget operationsrum och med plats i sina prydliga salar för ett tjugotal patienter. Läkarvården är fri, likaså vården af olycksfall och sjukdomar

Lotten Ekman.

DE KVINNliga JOURNALISTerna ha i dessa dagar mist en yrkeskamrat, medarbetaren i Stockholms Dagblad, Lotten Ekman, hvars öde måst röra oss djupt som det rört alla, äfven om vi icke som nu är fallet i denna yrkeskamrat erkänt en af våra dugligaste och bästa.

Vi visste att det var ett årslångt och hopplöst lidande, som fick ett slut den dag, vi funno Lotten Ekmans namn under det svarta korset. Vi visste att hon under dessa månader på sjuklägret hunnit komma så långt bortom gränsen, att hon nu ejens ville sträcka ut handen mot möjligheten till en tids frist före afskedet. Vi visste det, men vi hade ändå så svårt att förstå. Vi mindes ju den forna Lotten Ekman, som alltid var journalisten först och främst, alltid beredd, lystrade alltid för de ord, som kunde ge ett uppslag, orkade allt, försakade ögonblickets trefnad och gjorde hvar dag sitt bästa och yttersta. Som alltid för den verkliga journalisten, den duktige arbetaren, var tidningens bästa hennes egen yrkesheder och glädjen af ett godt verk henne förmer än reklamen utåt. Hon hade börjat som öfversättarinna och kåsör och slutade som en duglig reporter. Sin egen uppfattning, sin egen personlighet lät hon därvid endast sällan skynta, hon dolde bägge delarna under det tysta och litet satiriska löje, som var så karaktäristiskt för henne. Och nu har detta leende slocknat och hennes raska penna hvilat efter ett godt arbete.

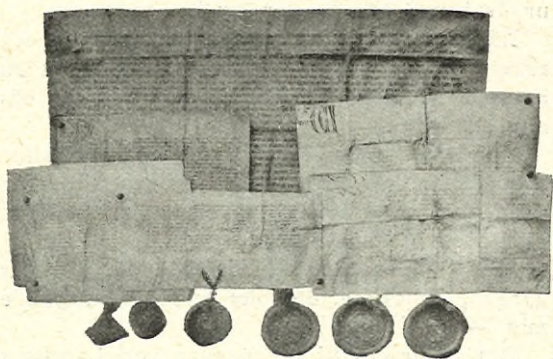
E. W.

ådragna under arbetet vid bruket, öfriga patienter från bruket betala 60 öre om dagen.

Två näpna taflor, man vet icke hvilken man skall ge priset, erbjuder skolköket och kindergarten. I Domnarfvet upprättades det första skolköket på landsbygden genom disponent Ljungbergs försorg. Idén mottogs den gången med en del misstroende: hvarför skulle flickorna göra ren spisen, diska och tvätta golvet, det kunde de ju lära hemma?

Nu är det emellertid andra tider och meningar, nu är skolkökskursen eftertraktad och efterlängtd, och den blomstrande unga lärarinnan har omkring sig en hel svärm af små beskäftiga elever från folkskolans avslutningskurs med kinder så röda som lingonsaften, som nu hålles upp ur syltgrytorna. Skolköket är kommunens, men Bergslaget upplåter lokal och lämnar ett årligt anslag af 1,000 kr.

Disponent och fru Ljungbergs eget verk är

Kopparbergsbolagets privilegiibref utfärdadt af konung Magnus Smek den 24 februari 1347.

däremot Kindergarten, som tar hand om brukets allra minsta. Här träffar man, liksom öfver allt vid de sociala arbetena, unga flickor, som med ifver och intresse ägna sig åt sin uppgift. I några små rum, som med enkla medel gjorts till ett näpet litet barnkammarrike, få de små bruksbarnen lära sång, gymnastik, lek och enkel handaslöjd, få under sång marschera fram till den högtidliga tandborstningsakten om mornarna och lära sig att betrakta tandborsten som en särskild vän och lekkamrat. En större och mera modern Kindergarten kommer att uppföras, dock är jag glad, att jag just fick se det dagliga arbetet i det lilla huset under björkarna.

Ett särskildt kapitel borde ägnas Bergslagens sanatorieverksamhet.

Dess betingelse är ju bitter nog, men sedan den en gång finnes, måste man beundra den ömtanke och frikostighet, hvarmed Bergslaget gått i striden mot tuberkulosen hos sina arbetare. År 1907 byggdes Bergebo stora sanatorium på en höjd som behärskar hela Stora Tuna, bland högstammiga furor, som ge skydd för vindarna. Långt borta, långt nere ligga järnverken vid Domnarfvet, Kvarnsvedens pappersbruk och Bullerforsens hvita slott, som gömmer de 30,000 hästkrafterna, där är arbete och buller af maskiner, här är frid och hvila, hög, klar luft, barndoft och sol. Fröken Helga Ekman jämte en annan sjuksköterska ägna sig här helt och hållet åt vården af sina patienter, hvaraf hon kan ta emot 24 åt gången. Våldiga ligghallar och promenadverandor erbjuda här tillfälle till vistelse i det fria under alla årstider och snart sagdt alla stadier af sjukdomen, och dagen förflyter under strängt iakttagande af den sanatoriekur, som visat sig ge många hälsa och arbetskrafter åter. Bergslagens folk betalar den låga afgiften af 60 öre per dag under sin sanatorievistelse.

Vid sanatoriets fot ligger en liten by af röd- och hvita byggnader bland tallarna. Det är Bergeby, sanatoriebyn, där Bergslaget kostnadsfritt lämnar bostad åt sådana familjer, där tuberkulosen fattat fäste hos någon af familjemedlemmarna. Den sjuke behöver på detta sätt ej skiljas från de sina, han får vård och råd från sanatoriet och om så behöfves också understöd. Det låg något alldeles särskildt fridfullt och tilldragande i dessa afskilda hem, af sjukdomen såg man vid ett hastigt besök inga andra spår än den ordning och renlighet, som läras under sanatorieträning.

I ett af husen var inrymdt ett litet barnhem, det kanske allra nyaste af de sociala företagen och ännu helt och hållet på det första trefvande stadiet. Det gaf emellertid vård och hem åt ett tiotal små föräldralösa.

Återstår nu, innan jag i en följande artikel öfvergår till att tala om de fyra husmodersskolorna för Bergslagens döttrar, endast att tala några ord om den barnkoloni från de olika bruken, som hvarje år sändes upp till Lindesnäs, ett gammalt bruk, tillhörigt Bergslaget. Utrustade med kläder från husmodersskolorna på disponent Ljungbergs bekostnad, fara hvarje vår ett 60 tal klena barn från de olika bruken upp till Lindesnäs, små 2-åringar och skolbarn upp till 15 år. Där få de kostnadsfri vård under sommaren, under tillsyn af fröken Ekman, som sedan under hela vintern håller sin moderliga hand öfver dem, och en gång hvarje månad synar och väger dem uppe på sanatoriet, för att de om möjligt skola kunna bevara den hälsa de vunnit. Åter ett bevis på den planmässighet och den klokhet, som kännetecknar det sociala arbetet vid Stora Kopparbergs Bergslags aktiebolag.

Uppgif lifvidd (under armarne), midjevidd och kjollängd erhåller Ni till Eder figur

fullt tillförlitliga, moderna och eleganta

Pappersmönster.

Erhållas omgående till nedanstående pris inom Sverige: Bluslif 40 öre, Kjöldmönster utan släp 50 öre, Prinsessklädning 75 öre, Reformdräkt 75 öre, Barndräktmönster 50 öre, Kragmönster (Pellerin) 50 öre, Kappmönster 60 öre, Nationaldräktmönster 1 kr. Mönster kunna äfven beställas efter andra än våra modeller. Beställning skall då åtföljas af den modell som önskas. Priset är då dubbelt mot det vanliga.

Expedieras portofritt inom Sverige om rekvisition åtföljd af likvid insändes till

Mästersamuelsg. 43 B, Stockholm,

Mönsteraffären "Chic".

Spådomen.

En sannsaga från våra mormödrars
ungdom.

Af Hedvig Billing.

(Forts. och slut.)

HON HOSTADE TILL några korta tag, doft och flämtande, och svepte den tunna schalen omkring sitt insjunkna bröst; munnen log, men i de sköna blå ögonen låg en intensiv förtviflan.

Men grefven märkte ingenting.

“Jo, jo, Munck af Rosenschöld regerar oss allihop med faderlig myndighet,” sade han jovialiskt, “men kan han bara bota grefvinnans ledvärk och få bort Hedvig Sofias stamning, så nog ska jag sjunga Ramlösas lof i alla tonarter. Ja, nu går vi väl — mamma väntar!” Han vände och gick raskt ned för verandans breda trappsteg; de båda flickorna följde honom.

Hedvig Sofia stack sin smala, kraftiga barnarm under väninnans. — “Du ser inte glad ut,” sade hon, finkänsligt sökande efter ord att uttrycka medlidande utan att sära, “du — du är väl inte ledsen — det var kanske kallt på verandan, så att du fick ondt af det?”

“Åh visst inte! Så dum du är — tror du jag är så ömtålig?” — Ernestine ryckte ovänligt lös sin arm, men så ändrade hon sig och drog passionerat Hedvig Sofia intill sig: “Du är ett godt barn, du Hedvig Sofia — varmhjärtad och ädelsinnad! — Därför skall du bli lycklig också en gång, och då skall du tänka på mig, för då är jag — — —”, rösten darrade i tårar och det sista ordet kom aldrig fram, men när hon nu stannade för att säga farväl till grefven, log hon igen. — “God natt, grefven! Jag ber om min ödmjuka komplimang för fru grefvinnan!” —

Hon skyndade upp för trappan till huset, där hon bodde; de båda andra fortsatte vägen hem till sitt.

*

Denna sommar på Ramlösa stod alltid sedan för Hedvig Sofia som en enda lång räcka af tunga, trista ovädersdagar, utan sol och utan glädje — det vill säga solen sken väl utomhus denna sommar som alla andra, men i Hedvig Sofias tycke var ändå allt helt grått och enformigt. Barnet vantrifdes bland alla dessa stora, hvilka af henne fordrade en vuxens själfbehärskning och korrekta uppförande, under det de alla ansågo sig ha rätt att klandra och mästra henne som minderårig. Sysstrarna voro ibland rent af ovänliga, och söta mor hade så mycket annat att tänka på, att hon totalt förbisåg sin yngsta telnings sorgsna uppsyn och vänlighetshungrande ögon.

Hedvig Sofia gjorde heller inte mycket väsen af sig; hon kröp helst undan i vrårna och aktade sig väl att bli inblandad i någon konversation, men ibland, när hon så där tyst satt och lyssnade till de andras samtal, kunde det komma en kvick, blixtrande blick i hennes bruna ögon och det täcka lockhuvudet gjorde en tvär knyck, som om hon tänkt: “Jag skulle nog också kunna konversera bara jag vore stor — lika bra, precis lika bra som syster Ulla” — och detta var troligen sant, ty syster Ullas begåfning låg hufvudsakligen åt det praktiska hållet — hon hade intet af Stinas medvetna och lilla Hedvig Sofias omedvetna spirituella liflighet.

Men liksom trädens knoppar spricka ut och blifva till ljusgröna löf och vajande hängen just genom vårens strida regnskurar, så utvecklades under dessa sorgliga veckor Hedvig Sofias barnasjäl, och utan att hon tillät någon af sin omgifning märka det gled hon helt sakta in i en vuxen kvinnas tanke- och drömvärld, kämpade, led och hoppades som en sådan.

Baron de la Tour träffade hon allt emellanåt och han försummade sällan att växla några ord med henne. Han tyckte om flickans käcka liflighet, som hans beskyddande vänlighet ensam framkallade, och han iakttog med nöje den medfödda, ehuru outvecklade gratien hos detta barn, hvilket förbisågs af alla andra. Hedvig Sofia nämnde aldrig hans namn, gjorde aldrig ett försök att tilldraga sig hans uppmärksamhet, men på dessa korta, flyktiga sammanträffanden lefde hon sedan i veckor och dagar. Han, den ende som behandlat den tafatta, gängliga flickan med en ridderlig mans vänliga hänsynfullhet, han var hennes hjälte, hennes kung, hennes glädje. När hon visste ingen gaf akt på henne, kunde hon sitta och följa honom med ögonen, när han promenerade i parken, eller förde någon af Ramlösa skönheter i en vals eller fransäs. och så stor var hennes trofasta beundran, att den nästan uppvägte den stingande smärtan af att hans dam vid dessa tillfällen oftast var den vackra fröken Caroline Gripfelt. — Det talades nu allmänt om att de två skulle bli ett par. Carolines far hade kommit till brunnen och han och baron de la Tour sågos jämt tillsammans. Den blifvande förlofningen diskuterades öppet, och Carolines ömma ögonkast och rodnande kinder motsade ej förmodandet. Alla tyckte det var ett passande parti och önskade dem lycka, men lilla Hedvig Sofia var förtviflad.

Hon låg vaken om nätterna och grät, men när dagen grydde, sökte hon hålla sig tapper; förr skulle hon dött än låtit någon märka sin hemlighet. Ibland önskade hon att Ernestine tegat den där gången, så hade hon nog aldrig vågat tänka åt det hållet, ibland fyllde minnet af spådomen henne med vansinnigt hopp. Ernestine träffade hon sällan — hon var sjuk i stark blodhosta och låg till sängs, förbjuden att ta emot någon. Men Ernestine längtade efter Hedvig Sofia och flickorna skickade hvarandra hälsningar genom fastern. — Det gick flere veckor om innan Ernestine åter fick komma upp och då hade det vackra ansiktet blifvit ändå magrare, de blå ögonens blick ändå skarpare än förut, men på kinderna blomstrade klara, röda rosor, och leendet kring de svängda läpparna var bittrare och hänfullare än någonsin.

Den första dagen hon fick gå ut litet var just den samma, då förlofningen mellan baron de la Tour och fröken Gripfelt eklaterades. Ernestine visste att det var stor middagsbjudning för de nyförlovade och att grefve Löwens voro bjudna, tillika med baron Ramclous och fröken Stina med sin fästman — på Hedvig Sofia hade ingen tänkt — hon var ju i alla fall bara barnet!

Troligen satt hon nu ensam hemma — Ernestine beslöt att göra henne ett besök.

Hedvig Sofia var ensam, just som Ernestine beräknat. Hon satt vid fönstret med sybågen framför sig, men nål och silke hvilade overksamman, och hon höll armbågarna stödda mot bågen och hufvudet lutadt i händerna. Blicken ur de bruna ögonen var mycket sorgsen.

När hon fick se Ernestine, steg hon upp och räckte ut handen. — “Det var roligt att du är uppe nu igen, Ernestine! Sätt dig här hos mig en stund.”

Hon sköt fram en hvilstol och Ernestine kastade sig ned i den, flämtande och trött efter gången. Ingen talade på en stund, slutligen sade Hedvig Sofia sakta:

“Ser du att du såg orätt ändå, den där gången, Ernestine, det blef inte som du spådde mig —”

Det glittrade till i Ernestine von Lanckens klarblå ögon och hon reste sig till hälften i hvilstolen med händerna på sidokarmarna. —

“Jaså, du sitter och sörjer din baron? — du tycker att allt är öde och tomt, precis som jorden före skapelsen och du väntar dig ingen

glädje mer i lifvet! Och ändå är du bara sexton år, eller sjutton, du enfaldiga lilla gås, och lifvet ligger framför dig i en lång, lång räcka af år och veckor och dagar, under hvilka du kan få skratta och gråta, njuta och hoppas — *lefva* med ett ord! — är inte detta mer värdt än hundra baroner de la Tour?” —

Lilla Hedvig Sofia skakade på hufvudet. — “Jag ville jag vore i ditt ställe, Ernestine,” sade hon sorgset, i sin barnsliga smärta för en gång förgätande sin vanliga grannliga förtegenhet angående vännens dödliga sjukdom.

Ernestine ryckte spotskt på axlarna. — “Jaså, du ville byta med mig — ja, inte mig emot, det kan jag försäkra dig! Jag skulle allt på annat sätt än du uppskatta att jag vore ung och frisk och hade en framtid — inte skulle jag sörja för en fransk barons skull, det kan jag då försäkra dig. — Men du kan trösta dig, du lilla, för du får honom nog till slut; lifvet är långt och mycket kan hända på ett par år, du är bara sexton år och har tid att vänta — du har så många, långa år, som ligga framför dig. Du och alla andra jag ser här ni ha tid till allt, äfven till att vänta på lyckan! Det är bara jag som ingen tid har, därför att jag skall dö — därför att jag skall dö —” Ernestines röst kvädfes af lidelsefulla snyftningar, den slanka kroppen föll ihop som en afbruten stängel, och när Hedvig Sofia föll på knä vid stolen och smekte hennes händer, drog hon flickan hårdt intill sig. — “Gå inte ifrån mig, lilla Hedvig Sofia, stanna hos mig, jag är så rädd. Men när jag så här håller i dig, då tycker jag att jag håller fast lifvet — du är så ung och frisk. Var hos mig i det sista, lilla Hedvig Sofia, för dig håller jag af — kanske, kanske det blir lättare då.”

Hedvig Sofia höll väninnan hårdt omfamnad — ung som hon var kanske hon inte fullt förstod den andras lidelsefulla, otillfredsställda lifshunger, men hon kände dock med henne med hela sitt varma, unga hjärta. —

“Aldrig, aldrig, öfverger jag dig, Ernestine! och blir du sämre, så skicka bara bud efter mig — jag skall vaka hos dig dag och natt om du vill det.” —

*

Hedvig Sofia kom aldrig i tillfälle att uppfylla sitt löfte, ty Ernestine von Lancken dog våren därpå i södern, dit hon förts af fadern och fastern som en sista bot för sitt sjuka bröst.

Som ett sista minne hade hon skickat sin lilla vän en medaljong med en lock af sitt sköna, guldblonda hår, och en minnesbok, i hvilken hon ritat en skiss öfver societetshuset i Ramlösa, och därunder stod den dags datum, då hon förutsade Hedvig Sofias blifvande giftermål.

Hedvig Sofia gömde minnena från sin döda vän som heliga relikor och grät öfver dem ibland; — nu trodde hon inte längre på spådomen — baron de la Tour var nu också redan gift med fröken Gripfelt — men Ernestine, den vackra, begåfvade, olyckliga Ernestine, mindes hon alltjämt med den första vänskapens öfverflödande ömhet.

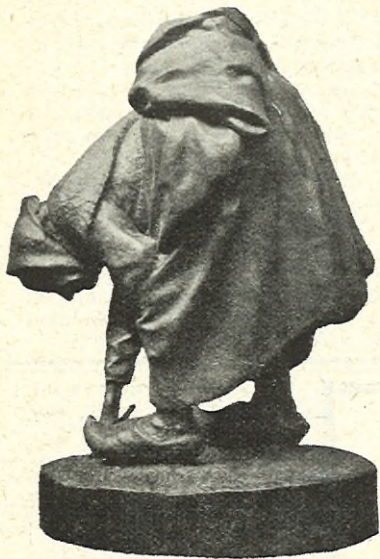
Men när hon sju år därefter ånyo träffade baron de la Tour — numera änklings efter endast ett års barnlöst äktenskap — och hon märkte att hans forna vänliga intresse för den tafatta sextonåringen ännu fanns kvar, men nu uppblandadt med något ännu varmare och ömmare, då öfverraskade det henne knappast, och när han efter ganska kort tid friade till henne, lade hon utan betänkande sin hand i hans.

Hvad skulle det också tjänat till att tveka: det var ju så utsedt af ödet att de två skulle bli man och hustru — Ernestine, den sköna, fjärrskådande, olyckliga Ernestine hade ju förutsagt det, och en döende tar aldrig miste.

SLUT.

Från vår höstsalong. II.

ANNE MARIE CARL-NIELSEN:
GUMMA, SOM RENSAR ETT
TRÄDGÅRDSLÄND.

VÅR skär-
gård har
i Oskar Berg-
man funnit en
skildrare med
mjuk hållning
samt lätt pen-
sel och stift.
Hans små taf-
lor äro dels
teckningar i
svart och hvitt,
dels akvareller
eller snarare
färglagda teck-
ningar, delikata
stämningar af
lyrisk karaktär.
Motiven fram-
ställa vårsol öf-
ver spädgröna
träd och stilla,
blanka fjärdar,
sommarnattens
mörkvioletta
dunkel öfver

sofvande holmar eller en snöhöljd klippö i grå-
hvitt ljus o. s. v. Det är något ömt i hans
uppfattning, utan att den dock skämmas af
sentimentalitet.

Ett annat nytt namn,
som inger goda förhopp-
ningar, är Hugo Carl-
berg; han förfogar öfver
en klar, sund färg och
hans penselföring är sä-
ker och rask. "Då solen
gått ned" utgör ett be-
aktansvärdt prof på hans
talang att få in i sin
färg den kristalliska
luften, sådan den ligger
öfver föremålen en nor-
disk våreftermiddag,
medan den sista solre-
flexen dröjer kvar. Af
föreningens kända konst-
närskrafter är Wilhelm
Behm godtrepresenterad
med några mjuka färg-
stämningar med töck-
nig eller mådisig luft
öfver landskapet, vidare
möter Carl Johansson
med sina atmosfäriskt
lysande norrlandsmotiv,
Gottfrid Kallstenius

har bl. a. målat den
glesa, rafsiga stockholmsskogen och Herman
Lindqvist har aftonstämningar med bloss eller mån-
sken som ljuskällor. Anton Genberg, den uppsven-
ska vinterns och vårens trofaste målare, bör ock
nämnas för ett par goda bidrag till utställningen.

HENRY NILSSON:
PROLETÄR.

Bland kvinnliga konstnärer märkes Lotten
Rönkvist; hon uppträder med italienska motiv,
som äro nog så kunnigt målade, men utan per-
sonlig stämpel.

Skulpturafdelningen verkar som ett mindre
väsentligt bihang till utställningen. Den största
kollektionen har lämnats af en danska, Anne Ma-
rie Carl-Nielsen, som bland annat har ett par
talangfullt gjorda djurbilder och den här afbil-
dade gumman. Henry Nilssons proletärtyp är en
redbar liten studie. Ännu några skulpturer kunde
nämnas, men utrymmet kräver punkt just här.

Från scenen och estraden.

KÄRA LILY — dina tjuv år och din komiska La-
holmsdialekt till trots har du redan efter ett par
månaders huvudstadsvistelse hunnit till den grad ackli-
matisera dig i det stockholmska drifhuset, att du ser
på världsordningen med skeptikerns blick och tar en
inbjudning till five o'clock tea hos peruanske ministern
som ett rättvist uttryck af denne exotiske persons
beundran för dina hveteblanda flätor.

Du gör dig alls inte oäfvat mot storstadens fond;
du har ännu ograverad din ålders härliga naivitet på
samma gång du besitter en betydlig reflexionsförmåga
och en obetvingslig analyseringslust. Ingenting kan
dupera dig. Du spänner dina klara flickögon i feno-
menen och frågar, vare sig det gäller guld, silfver eller
människor: kan undra, om det är kontrolleradt? Du
vill, kort sagdt, ha garantier, och det är klokt af dig,
om det också inte är så ungdomligt.

Till och med då du häromkvällen satt i Dramatiska
teaterns salong för att se Hervieus komedi "Känn
dig själf!" och jag berättade dig om den blåa siden-
ridån med dess utsökta applikationsarbete, hade du haft
god lust att klättra öfver rampen för att få nypa i
tyget och öfvertyga dig om materialets äkthet.

Om Hervieu och hans pjäs hade du snart din
mening färdig. Du antog att en fransman,
som skriver, alltid är kvick, och blef där-
för mycket besviken, då hela första akten
gick utan att du en enda gång kunde dra på
munnen, undantagandes då du gäspade. General
de Sibéran slog inte det minsta an på dig,
hvarken då han röt ut sina stränga grundsatsar eller var
beredd att tillgifva sin hustru hennes böjelse för Pavaïl,
som du för resten sade var lik en af herrarne i ditt
pensionat och den enda af pjäsens manfolk, som du
tyckte det var något bevärdt med. Däremot blef du
starkt intagen i fröken Borgström, hvilken som gene-
ralens hustru visade sig vara den enda människan
bland alla dessa dockor med deras outtröttliga dialek-
tik. Nej, då njöt du bra mycket mera af Björnsons
lustspel "Geografi och kärlek". Det var någonting du
oförbehållsamt kunde vara med om. Geografi är ju ett
af dina huvudämnen på Ateneum och i kärlekens ve-
tenskap kommer du väl att tentera förr eller senare.

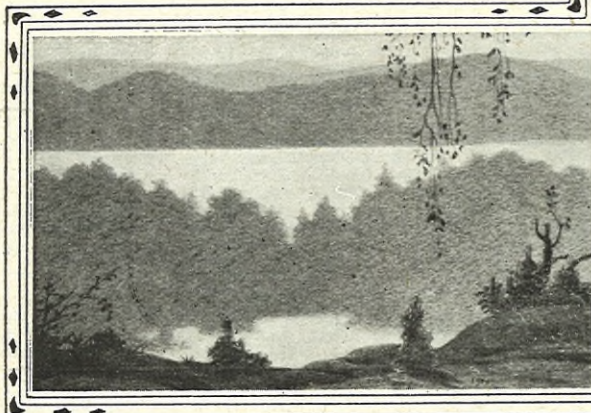
Vi blefvo genast eniga om att Björn Björnson spe-
lade professor Tygesen alldeles medryckande, han var som
en vulkan, en fjällfors, ett åskväder, och dess emellan
kommo glimtar af det hjärtats solsken, som alltid fanns
lysande inom honom. Du anmärkte, att Karen, hust-
run, var en alldeles för blödig kvinna, som inte begrep
att behandla Tygesen på rätta sättet. Om du finge en
sådan man — och det skulle du inte ha någonting
emot, han var ju en celebritet och kontrollerad vara —
så ämnade du lära honom att fara sakta i backarne.
Inga kartor i dagligrummet, inga obehärskade lynnies-

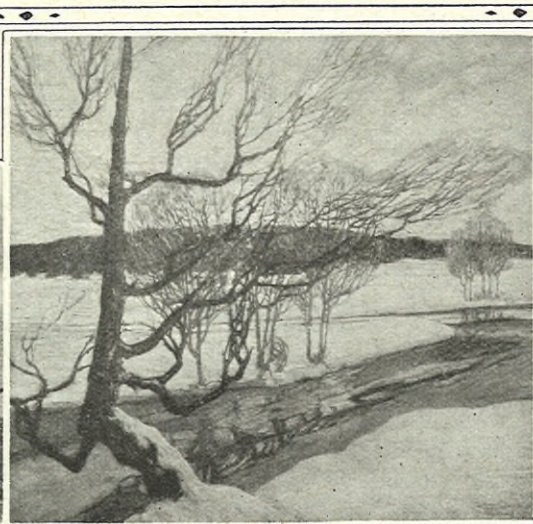
Fru Frida Winnerstrand som Inez de Sagasta i "Löjt-
nanten som förmyndare". Ateljé Jäger foto.

utbrott och den slitna nattrocken "fanden i vold", som
Tygesen sa. I alla händelser blef du rörd af det in-
nerliga i fru Seelig-Sandbergs sätt att säga fru
Karens repliker och ge uttryck åt hennes hjärtas pina,
liksom du, därvid kullkastande påståendet att kvinnan
saknar sinne för komik, fnittrade åt den klotformige
Turmans löjligheter och brast i gapskratt åt pigan
Anes permanenta skräcktillstånd och ovanliga insikter
i engelskan. Dottern Helga fann du dig andligt be-
fryddad med och hennes mod att värja om sin bok-
väska med de förbudna böckerna, som fadern ville se,
ägde ditt fulla gillande. För öfrigt måste du, ehuru
stark lokalpatriot och fylld af småstadsbons afvoghet
mot huvudstaden, erkänna, att samspelet stod åtskil-
liga grader öfver det, som Amatörklubben Thalia i La-
holm brukar åstadkomma vid sina dramatiska mark-
nadsspel i stadskällarens solennitetssal.

Men din förtjusning, då du på Vasateatern fick se
fru Winnerstrand som en peruansk ung dam i hel-
röd dräkt, var icke många nyanser mattare än din
glädje öfver Björnsons lustspel. Själfva stycket, "Löjt-
nanten som förmyndare" af en herr Stein, fann du
märkvärdigt städat efter allt hvad du hört om immo-
raliteten hos Vasateaterns lustspel, och den dammade
dragonlöjtnanten Dönhoff i hr Winnerstrands ske-
pelse gaf dig en hög tanke om de husliga anlagen hos
preussiska arméns officerare. Dock allt detta var ett intet

OSKAR BERGMAN: VÅRSOL. TECKNING.
A. BLOMBERG FOTO.

HUGO CARLBERG: DÅ SOLEN GÅTT NED.
OLJEMÅLNING.

LOTTE RÖNNKVIST: SOMMARDAG I BAGNAIA.
OLJEMÅLNING.

mot fru W., hvars älskliga naivitet och kvinnliga charme gjorde så starkt intryck på dig, att du aldeles glömde prassla med konfektpåsen, då det kom någon replik, som särskildt borde uppmärksammas. — Det föll nästan af sig själf, att den bastanta bondhumorn i Ernst Fastboms skårgårdspjäsa "Halta Lena och vindögda Per" skulle bli en grell kontrast mot dina föregående teaterkvällar. Men du fann dig snart i luftombytet och dekreterade, att Fastboms dialoger erinrade om humorn i August Bondesons folkliksbilder samt att författaren själf som vindögda Per och hr Blomstedt som en fåraktigt bonddräng spelade konstnärligast af allesammans. Fru Wahlgren som halta Lena roade också, men medlen voro något för grofva. Att jag ett par aftnar fört dig in på Marionetteatern för att i sällskap med de andra barnen se det poetiska sago-spelet "Trollkarlens fångar" och Cederströms flygning har, som du själf sade, frammanat glada minnen från din för längesedan — hela 6 år! — försvunna lekålder.

För att rätt balansera dina estetiska njutningar har jag också tagit din tid i anspråk under ett par konsertaftnar. Marteau-Stenhammar-konserterna ökade din respekt för dessa båda konstnärer, som du förut hört i Göteborg och hvilka Beethoven-tolkningar du fann "gräsligt stiliga". I förbigående måste jag påpeka att din terminologi går åtskilligt på sidan om det häfdvunna recensentspråket, hvarför jag tillåtit mig begagna citationstecken. Så var det miss Kathleen Parlow, hvars själfvull violin spel och askblå violklädning gjorde dig lyrisk af förtjusning; när hon utförde de tre menuetterna af Beethoven, Händel och Detussy, fingro både du och jag hallucinationer af små söta rokokomänniskor, som dansade i Trianons park och växlade det erotiska galanteriets honungsreplik med hvarandra. Vidare var du med om fru Clary Morales romansafon, som med sitt program af bl. a. rysen Moussorgskys originella och poetiska romanser och sångerskans konstnärliga föredrag beredde oss bägge en

stor njutning. — Pianisten Harold Bauer blef ditt sista minne af vår rundfart från teater- till konsertsalong och vice versa. Minns du med hvilken föredragets ciselering han spelade Beethovens 32 variationer och hur han byggde upp Schumanns af djärva motsättningar bestående sonat op. 11, fissmoll, tills den stod som en triumfbåge med gigantiska friser och dristigt kolonburna hvällningar? Gavotten af Gluck-Brahms kom som en blid idyll efter denna tornado. En glänsande nocturne af Chopin och Liszts tekniskt halsbrytande Mephisto-Walzer avslöto konserten.

När vi kommo ut från Musikiska akademien, möttes vi af en annan nocturne: fullmånen stod öfver Nybroviken, som glimmade spegelblank, och framför Strandvägens palats spände gaslyktorna sina skimrande pärlband. Då blef du för ett ögonblick din lokalpatriotism otrogen och skrek till: det här är nästan vackrare än Laholm! Och oss emellan sagdt tror jag att du lugnt kan fasthålla vid den åsikten.

ARIEL.

TILL FRUKOST

hvarje dag bör Ni äta

HAFREGRYNN - HAFREMJÖL och Ni grundlägger därmed Eder hälsa.

Specialegenskaper: Genom den gulaktiga, mineralrika proteinhinnan: närande, dryga, fin smak. — Tillverkas under läkarekontroll. —

KÖKSALMANACK

Redigerad af

ELISABETH ÖSTMAN.

Inneh. af Elisabeth Östmanns Husmoderskurs i Stockholm.

FÖRSLAG TILL MATORDNING FÖR VECKAN 23—29 OKT. 1910.

SÖNDAG. Frukost: Smörgåsbord; laxruåder med skapsås; mjölk; kaffe eller te med korntkaka. Middag: Buljong med osttänger; bruten hummer med kokt majonnäs; stekt hare med brynt potatis och salader; valnötstärta.

MÅNDAG. Frukost: Smörgåsbord; rysk salad (rester från söndag); mjölk; kaffe eller te. Middag: Köttkroetter med champinjonsås; vinsoppa med skorpor.

TISDAG. Frukost: Smörgåsbord; kottletter af kalkyl med brynt potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Selleripuré; kokt torsk med senapssås och potatis.

ONSDAG. Frukost: Smörgåsbord; hafregrynsgrot med mjölk; stekta ägg med anjovis; kaffe eller te. Middag: Späckad kalffever med potatis; körsbärskompott med vispad grädda och spritskransar.

TORSDAG. Frukost: Smörgåsbord; marinerade lammkottletter med potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Ärtor med fläsk; plättar med sylt.

FREDAG. Frukost: Smörgåsbord; hafregrynsgrot med mjölk; pannstekt sill med potatis; kaffe eller te. Middag: Sjömansbiff à la Juno; helkoka äpplen med grädda.

LÖRDAG. Frukost: Smörgåsbord; pytt i panna; mjölk; kaffe eller te. Middag: Ärtpuré med jordärtskockor och stekt bröd; kokt fläskkorf med potatismos.

ANNONSER skola vara inlämnade till Expeditionen senast fredag för att kunna införas i följande veckas nummer.

LEDIGA PLATSER

BARNSKÖTERS KOR, utbildade, erhålla anställning genom Arbetsförmedlingen, Regeringsg. 113, ing. E. Expeditionens tid kl. 1—3 e. m. Rikstel. 4047. Personligt inställelse. Betyg böra medhafvas.

ENKEL, rask, frisk flicka, kunnig i matlagning, önskas att under klen husnoders ledning ensam sköta hemmet till tre personers familj. Svar med betyg, foto., åldersuppgift till »Bildadt em», Lund p. r.

ENSAMJUNGFRU sökes för nygift familj tio min. väg från Sthlm. Hjälp för grofre sysslor finnes. Svar till ru Thiel, Frescati, Experimentalältet. kl. t. 9505.

EN bättre flicka som vill utföra alla en ensamj. sysslor, kunnig i enkel matl., är plats i tjänst. fam., 5 min. väg från Sthlm. Svar m. foto. till »Ordning», Iduns exp.

ÖGLIGA och praktiska barnfröknar, amjungfrur, barnsköterskor, kokerskor och husingfrur erhålla bra platser genom Sundbyltergs Platsbyrå. Inskänd betyger och fotografier.

RECEPT:

Osttänger (f. 6 pers.). 75 gr. smör, 50 gr. riven ost, 75 gr. hvetemjöl.

Till pensling: äggula. Beredning: Smöret skiras och hälls i ett fat. Den rifa osten och mjölet tillsätts, hvarefter massan omröres väl. Degen formas till fingertjocka stänger, hvilka skäras i 5 cm. långa bitar. De penslas med äggulan, läggas på en väl rengjord och smord plåt samt gräddas vackert rostgula i ordinär ugnsvärme.

De serveras till buljong, afredda soppor och purée.

Rysk salad (f. 6 pers.). 2 små humrar, 5 lit. vatten, 75 gr. groft salt eller rester af hummer.

Grönsaker: 2 morötter, 1 selleri, 1 palsternacka, 1 burk gröna bönor, 1 burk konserverade ärter.

Majonnäs: 3 msk. smör (60 gr.), 6 msk. mjöl (90 gr.), 1 tsk. engelsk senap, 6 dcl. vatten, 5 äggulor, saften af 1 citron, 2—3 tsk. fin vanaigre, 4 msk. god matolja, salt, socker, 2 dcl. tjock grädda.

Till garnering: Grönsalad, 1 hårdkokt ägg.

Beredning: Hummern nedlägges i kokande, saltadt vatten och får koka 15 min., hvarefter den upptagas och får kallna. Den klyfves långs efter, och klorna krossas. Köttet lossas varmsamt och skäres i bitar.

Morötterna, selleriet och palsternackan ansas på vanligt sätt och skäras i jämna tärningar samt kokas mjuka i lätt saltadt vatten, hvarefter de upphålls i durkslag, så att vattnet får väl afrinna. Ärtorna uppläggas likaså i durkslag och bönaorna skäras på sneden i tre delar. Till majonnäsen sammanfråsas smör, mjöl och senap, det kalla vattnet tillsätts, litet i sänder, under flitigt rörning och såsen får koka 20 min. Den passerar därefter genom härsikt och röres tills den blir kall, då äggulorna, en i sänder, iröras och såsen arbetas med slef omkring 1 tim. under det att oljan, citronsaften och vanaigre'n tillsätts omväxlande och droppvis. Såsen afsmakas med salt och litet socker och sist tillsättes den till hårdt skum slagna grädden.

Grönsakerna nedbländas i såsen jämte hummern, hvarefter saladen omröres mycket försiktigt så att hummern ej går sönder.

Saladen upplägges högt på rundt serveringsfat och garneras med grönsalad och det hårdkokta ägget. Den serveras som mellanrätt.

Anm. I stället för hummer kan kall fågel, skuren i tärningar, användas.

Vinsoppa (f. 6 pers.). 1 citron, 150 gr. toppsocker, 1 1/2 lit. vatten, 4 dcl. franskt vin, 2 msk. potatismjöl, 4—5 äggulor, 2 msk. strösocker.

Beredning: Citronen sköljes väl och torkas. Skalet afrives mot sockret

"811" SPORTDRÄKT af modell enl. cliché

Kronor 33: —

A. B. Nordiska Kompaniet, Stureplan, Stockholm.

och saften utpressas. Vattnet kokas upp med sockret, citronsaften och 2 dcl. af vinet. Soppan afredes med potatismjölet utrörd i resten af vinet och får ett godt uppkok. Äggulorna uppvisas med strösockret i soppkålen och soppan tillslås under kraftig vispning. Den serveras varm med biskvier eller makroner.

Spritskransar. 565 gr. smör, 212 gr. strösocker, 30 gr. sötmandel, 30 gr. bittermandel, 580 gr. hvetemjöl.

Beredning: Smöret tvättas och röres, tills det blir hvitt och pösigt, hvarefter sockret, den skällade och malda mandeln samt hvetemjölet tillsätts. Degen spritsas ut och formas till små kransar, som läggas på smord plåt och gräddas ljusgula i god ugnsvärme.

Marinerade lammkottletter (f. 6 pers.). 12 lammkottletter, 50 gr. späck, 50 gr. salt oxtunga, 1/2 msk. salt, 1/2 tsk. hvitpeppar, 2 msk. ättika, 2 msk. matolja.

Till stekning: 3 msk. smör (60 gr.), 3 dcl. brun kalbuljong, 1 msk. madeira, 1 msk. smör (20 gr.).

Till garnering: 1 burk champinjoner. Beredning: Kottletterna tvättas med en duk doppad i het vatten, putsas så att de få en vacker form. De späckas därefter med spacket och tungan skurna i fina strimlor, läggas på ett fat, kryddas och begjutas med ättikan och matoljan samt få ligga 1 tim. De inklappas lätt i en köthandduk, stekas vackert bruna i smöret och uppläggas på varmt serveringsfat. Pannan urvispas med den heta buljongen och vinet och såsen hälls öfver kottletterna. De garneras med champinjoner skurna i skivfor och frästa i smöret samt serveras med fransk- eller spritsad potatis.

Plättar (f. 6 pers.). 3 kkp. mjölk, 1/2 tsk. salt, 2—3 ägg, 1 1/2 lit. gräddmjöl, 2 msk. skiradt smör (40 gr.). Till gräddning: 2 msk. smör (40 gr.).

Beredning: Mjölet siktas i ett fat och blandas med saltet. Äggen vispas upp med 1/2 lit. af mjölken och nedröres i mjölet (med träslef) litet i sänder så att smeten ej blir klimpig. Därefter tillsätts det skirade men afsvalnade smöret och resten af mjölken, hvarefter smeten får stå och svälla 1—2 tim. Plättpannan upphetas långsamt, smöret smältes i vattenbad och därmed penslas pannan. Smeten omröres väl och däraf gräddas tunna plättar, som uppläggas på varmt serveringsfat.

Sjömansbiff à la Juno (f. 6 pers.). 1.3 kg. benfritt innanlår eller biffkött, 3 tsk. salt, 1/2 tsk. hvitpeppar, 4 msk. smör (80 gr.), 2 msk. fint hackad portugisisk lök, 2 hg. kokt, rött skinka, 1 1/2 lit. rå potatis, 8 dcl. e.terbuljong, 2 dcl. hvit, franskt vin eller pilsner. Till pannan: 1/2 msk. smör (10 gr.).

Beredning: Köttet tvättas med en duk doppad i het vatten, skäres i omkr. 2 cm. tjocka skivfor, hvilka saltas lätt på båda sidor och beströms med peppar och salt. En tackjärnsanna upphetas långsamt, smöret brynes däri, bifarna iläggas och stekas i min. på hvarje sida. De uppläggas och pannan urvispas med den heta buljongen och såsen tillvaratages.

Löken skalas och hackas fint. Skinkan skäres i skivfor. Potatisen skalas och skäres i 1/2 cm. tjocka skivfor.

En kopparranna med tätt slutande lock smörjes med kallt smör, däri lägges ett hvar bifår och lök, därför ett hvar skinka och potatis, så läggas allt hvarfvís, öfversta hvarvet bör vara potatis. Biffensan påhålls och bör stå upp till öfversta hvarvet. Anrättningen får sakta koka 2 tim. hvarefter vinet tillsätts och kokningen fortsättes 1/2 tim.

Biffen serveras direkt ur pannan.

Ärtpuré med jordärtskockkor (f. 6 pers.). 18 små jordärtskockkor, 3/4 lit. öfverblifven ärtsoppa, 1 tsk. Liebig's köttextrakt (8 gr.), 1 lit. kokande vatten, 1 tsk. salt, 1/2 msk. smör (30 gr.), 2 msk. mjöl, salt, hvitpeppar, 1—2 äggulor.

Beredning: Jordärtskockorna sköljas, skrapas och läggas i ättikblandadt vatten 1 tim. för att bibehålla den hvita färgen. De påsättas i 1/2 lit. kokande, saltadt vatten och få koka mjuka. Ärtsoppan upphetas och passerar. Köttextraktet upplöses i 1/2 kkp. af det kokande vattnet och tillsättes i det öfriga vattnet jämte saltet, hvarefter buljongen får ett godt uppkok. Smör och mjöl sammanfråsas, purén och buljongen tillsätts litet i sänder, och soppan får koka under rörning i 10 min. Purén afsmakas med kryddorna. Äggulorna uppvispas i soppkålen och soppan tillslås under stark vispning. Sist iläggas jordärtskockorna jämte sitt späd.

28-ARIG FINLÄNSKA af bildad familj talande svenska, tyska samt något franska, önskar plats som sällskap eller hjälp i hemmet, i stad eller på landet. Svar till »Tacksam», Iduns exp., Sthlm.

Officer och godsägare. »No name m. fl. signaturer och öfriga, hvilka besvarat annonsen i Idun af 3 juli med ofvanstående rubrik ombedes med snaraste uppgä andrade adr. till »Millefleure», Sthlm p. r.

Kunnig hönssköterska önskas inst. 24 okt. Svar med löneanspråk till Säbylunds hönseri, Kumlå.

HUSHÄLLSFRÖKEN, frisk, anspråkslös, ej för ung, kunnig i matlagning, bakning, öfriga hushållsbestyr samt väfnad önskas till mindre landthem. Lönen efter öfverenskommelse. Svar och foto. till »Box 16», Hebergs station.

PLATSSÖKANDE ENGELSKA önskar plats i familj som lärarinna. Goda ref. Svar till »F. E. V.», Iduns exp.

I utbyte mot hem i stad eller på landet, önskar ett fruntimmer få göra sig nyttigt med hemsysslor, som sällskap, lektris, eller medelst lektioner i engelska och franska. Ref. »A. Z.», 6 Sturegatan, Sthlm. Tel. Ö. 1101.

18-ARIG, anspråkslös flicka, önskar plats i bättre familj som husmoders hjälp och sällskap. Kan äfven biträda med skriföromål. Svar märkt »Familjemedlem», Torsby p. r.

SJUKSKÖTERSKA önskar plats helst i klinik eller att biträda läkare. Svar tacksamt till »Sjuksköterska», Postkontoret, Helsingborg.

UNG bildad flicka, som i sommar genomgått en hushållskurs önskar plats i liten familj. Bästa rek. Svar märkt »Duglig», Falkenberg p. r.

PRIVAT plats önskas hos lindrigt sjuk herre eller dam. Svar till »System», under adr. S. Gumälii Annonsbyrå, Stockholm, f. v. b.

31-ARIG landbrukaredotter, som genomgått hushållskurs i familj, slöjd och hushållskurs vid praktisk skola samt skolköksläraämnens vid Nääs önskar i höst plats som hushållsfröken eller husföreståndarinna. Svar med löneförmaner m. m. till »Kunnige», Karlskrona p. r.

22-ARIG MUSIKALISK FLICKA som för närvarande vistas utrikes önskar till våren plats som sällskap och hjälp att förestå ett hem. Talar engelska flytande. Van vid resor. Svar märkt »Experientcd», Vestgöta Korrespondenten, Sköfde, f. v. b.

I ett verkligt godt hem önskas plats för en 19 årig flicka, som genomgått 6 kl. elementarskolan. Mycket barnkär och kan undervisa i fiol och piano. Svar till »Familjemedlem», Allm. Tidningskont., Gust. Ad. torg, Sthlm.

PLATS som hjälp och sällskap sökes af en hurtig och arbetsam bättre flicka som förut i fyra år innehaft liknande anställning. Vill anses som familjemedlem. Lönen önskas. Svar mottages med största tacksamhet under adress »20 ä», Viksund, Svartsjö.

HANDARBETS LÄRARINNA, som genomgått fröken Lundins och Handarbetets Vänners kurser i Stockholm, önskar plats i elementar- eller folkskola till värtermen eller höstterminen 1911. Svar till »T. C. H.», Iduns exp., Sthlm.

39 års anspråkslös bättre flicka önskar plats att jämte husmor sköta litet enkelt hushåll, eller också hos ensam dam. Ej groftöromål. Svar till »Goda rek.», Postkontoret, Arsenalsgatan, Stockholm.

BÄTTRE flicka önskar plats att gå frun tillhanda i god familj, helst i Sthlm, mot lön. Goda betyg kunna företes. Svar till »Genast», Borums egendom, Mogata.